

Rovatvezető: Kadič Ottokár dr.

Adatok a magyar barlangkutatás történetéhez.

A világháború után bekövetkezett súlyos gazdasági viszonyaink az utolsó két évtizedben szépen megindult barlangkutató törekvéseinket majdnem teljesen a háttérbe szorították. Ügyünk állandó pártfogói, nevezetesen a m. kir. Vallás- és Kozoktatásügyi Minisztérium, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Nemzeti Múzeum, a m. kir. Földtani Intézet és más tudományos intézmények rendszeres évi támogatásukat vagy teljesen beszüntették, vagy pedig a legkisebb mértékre csökkentették.

Ilyen sajnálatos körülmények között megszűntek rendszeres kutatásaink, meggyérültek szakuléseink s megállott a »Barlangkutatásnak« és a közben megindított »Barlangvilág«-nak a megjelentetése is, aminek viszont az volt a szomorú következménye, hogy az a szoros kapocs, amely a Magyar Barlangkutató Társulat központja és tagjai között fennállott, meglazult. Legfőbb törekvésünk tehát az volt, hogy a folyóirataink valamelyikét, bármilyen szerény alakban, új életre keltsük. Ez azonban sok utánjárás és iparkodás ellenére sem sikerült.

Ilyen nehézségek mellett őszinte köszönettel tartozunk *Raitsits Emil dr.* tanár úrnak, az »A Természet« szerkesztőjének, aki legnagyobb készséggel lehetővé tette azt, hogy addig, amíg folyóirataink újból megindulhatnak, felhalmozódott barlangtani közleményeink lapjában megjelenhessenek és azok különlenyomatait tagtársainknak eljuttathassuk. Barlangtani közleményeink közül elsősorban azokat az évi jelentéseket fogjuk közölni, amelyek társulatunk közgyűlésein elhangzottak és a magyar barlangkutató eseményeket tömör alakban ismertetik.

A magyar barlangkutatás 1926. évi eseményei.

Az 1926-ik év a magyar barlangkutatás történetében rendkívül fontos fordulót jelent. Ebben az évben alakult meg az önálló »Magyar Barlangkutató Társulat«. A megalakulással összefüggő ügyek elintézése után ifjú társulatunk mindenekelőtt a munka megszervezéséhez látott. Legfőbb törekvésünk az volt, hogy látványos barlangjainkat minél előbb rendbehozzuk és az idegenforgalomnak átadjuk. Bízunk abban, hogy az idegenforgalom megindulásával a gondozás alá vett barlangjaink jövedelmezni fognak; a jövedelem egy részét az illető barlangok kezelésére és gondozására, a másik részét pedig azok tudományos kutatására és megismertetésére fordítjuk. Ha ezt el tudjuk érni, akkor a magyar barlangügyet szilárd alapra helyeztük s minden külső befolyástól függetlenítettük; akkor bekövetkezik az az eszményi állapot, hogy a barlangjaink kutatásához szükséges anyagi eszközöket maguk a barlangok fogják szolgáltatni.

Teljes tudatában vagyunk annak, hogy nehéz és a mai szűkös viszonyainkhoz képest elérhetetlennek látszó feladatokat vállaltunk. De előttünk áll osztrák kartársaink fényes példája, akik az utolsó tíz évben alpesi óriás barlangjaikban: a Rieseneishöhleben, a Mammut-barlangban és az Eisriesenweltben emberföltött munkát végeztek; egyesek vagyonuk jelentékeny részét fektették ezekbe a barlangokba, most pedig élvezik fáradságuk és áldozatkészségük gyümölcsét: barlangjaikkal ott állnak, ahová mi majdan eljutni remélünk.

Miért ne tudnók mi is magyar lelkesedésünkkel elérni azt, amit osztrák kartársaink német szorgalmukkal elértek! Nekünk is vannak látványos barlangjaink. Itt van elsősorban a mi büszkeségünk, az Aggteleki barlang, amely az osztrák barlangóriások bármelyikével versenyezhet. Itt van továbbá fővárosunk határában a maga nemében páratlan Pálvölgyi barlang és a főváros tőszomszédságában fekvő bonyolult Solymári barlang. A Mecsekben van a nagyszerű Abaligeti barlang, a Bükkben pedig a híres hátori barlangok.

Egyelőre az aggteleki, a pálvölgyi és a solymári barlangok rendezését és tudományos kutatását tervezzük s e feladatok elvégzésére a Magyar Barlangkutató Társulat választmányára aggteleki, pálvölgyi és solymári bizottságot küldött ki.

Az Aggteleki Bizottság tudományos munkásságát a barlang rendszeres ásatásával kezdte, mert ez előreláthatólag időben és pénzben legtöbb áldozatot fog igényelni. 1926. évi ásatásunk tulajdonképpen folytatása az egykori Barlangkutató Bizottságnak 1910-ben és 1911-ben megkezdett rendszeres ásatásainak. Az ásatást *Kretzoi Miklós* és *Bogsch László dr.* egyetemi hallgatók segédkezésével július 27-től augusztus 22-ig e sorok írója vezette.

Az ásatás főleg a Pitvarban történt, ahol az 1 méter vastag humusztakaróból a neolitikus és bronzkori ember kultúrára és csontvámaradványait gyűjtöttük. Ezenkívül a Róka- és Denevér-ágban több helyen próbaásatást végeztünk, s legnagyobb meglepetésünkre ezekben a bejáratától távolabb eső részekben is szebbnél szebb díszített agyagedénytöredékeket, emberi és állati csontokat gyűjtöttünk. A humusztakaro ezekben a részekben már egészen vékony, alatta pedig sárga homok- és kavicslerakódás következik, amelyben a barlangi medve és más jégkorszakbeli emlősök maradványait találtuk.

Ásatásunk alatt a barlangot *Szabó Gyula* és *Gadl Miklós* főiskolai hallgatók látogatták meg s *Hollendonner Ferenc dr.* főiskolai és egyetemi m. tanár útbaigazításai szerint néhány napon át a barlangban élő növényeket gyűjtötték. Ebből a nézőpontból a barlangot eddig senki sem kutatta; ezzel a néhány napi gyűjtéssel teljesen új irányban kezdtük a barlangot kutatni.

Az ásatáshoz szükséges anyagi eszközöket, nevezetesen 10,000.000 korona államsegélyt *Soldos Béla dr.* főispán úr közbenjárására a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr engedélyezte. Ezenkívül *Tókos Károly* ref. lelkész úr közbenjárására a Magyarországi Kárpátgyesület Gömöri Osztálya erre a célra még 5,000.000 koronát áldozott.

Idegenforgalmi szempontból a Baradlára vonatkozólag három nevezetes esemény történt: 1. a barlang végső részének felmérése, 2. a Putnokról Aggtelekre vezető autótúró építésének befejezése és 3. a Hosszúszói barlang felfedezése.

Vass Imre gömöri mérnök régi leírása után indulva *Kaffka Péter* titkárunk 1922-ben és 1923-ban a Pokol nevű végső barlangszakaszt gondosan átkutatta és szűk hasadékon átbújva, 480 méter hosszú új barlangjáratot fedezett fel. Ennek a felfedezésnek idegenforgalmi nézőpontból igen nagy jelentősége van, amennyiben a barlang főjáratának végső része 480 méterrel közelebb jutott a jósvafői külszínhez. A barlangban és a külszínen történt mérések továbbá kiderítették, hogy 85 méter hosszú altárral a barlangból Jósvafőre jutunk. Ezek a mérések 1926-ban tavaszkor történtek. *Hadik János gróf*, volt miniszterelnök úr költségén.

A második örömdetes esemény az, hogy a Putnokról Aggtelekre vezető kocsitúrnak autótúrává való átépítését őszkor befejezték. Idegenforgalmi nézőpontból az rendkívül fontos vívmány, mert a barlang most már könnyen megközelíthető; Budapestről Miskolcon át Putnokig gyorsvonattal, Putnokról Aggtelekig pedig autóval utazhatunk. A Baradlást eszerint Budapestről egy nap alatt beutazhatjuk.

A harmadik nagyjelentőségű esemény az, hogy a Baradla tőszomszédságában, Hosszúszó község határában új nagy-kiterjedésű barlangot fedeztek fel. Bár ez a barlang már csehszlovák területen fekszik, egyes szakaszai állítólag magyar területre csapnak át. Mivel ez a barlang olyan közel van a

Baradlához s benne patak folyik, nagyon valószínű, hogy a két nagy barlang, ha nem is közvetlenül, de közvetve, összefügg.

A *Pálvölgyi Bizottság* a székesfővárosunk határában levő Pálvölgyi barlang tudományos kutatására és idegenforgalmi fejlesztésére alakult. Már magában az a körülmény, hogy ez a barlang székesfővárosunk területén fekszik, arra kötelez bennünket, hogy reá különös gondot fordítsunk. A barlangot a Pannonia Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztálya bérli és kezeli. A nevezett szakosztály a barlang egyes részeit rendezte és a nagyközönség részére hozzáférhetővé tette, úgy-hogy a Magyar Barlangkutató Társulat főleg e barlang tudományos kutatására és monografiai leírására szorítkozhatik.

A *Solymári Bizottság* a solymári Ördöglyuk tudományos kutatására, további feltárására és rendezésére alakult. Ez a második legterjedelmesebb barlang, amely a székesfőváros határához legközelebb áll. A Solymári barlang mindeddig sem tudományos átkutatva, sem pedig idegenforgalmi nézőpontból rendezve nem volt. A Magyar Barlangkutató Társulat ezt a barlangot kezébe vette s mindenekelőtt arra törekszik, hogy a barlangot járhatóvá tegye.

Az említett három barlangnak bizottságokban megszervezett, célkitűzött kutatása mellett, olyan barlangok kutatására is vállalkoztunk, amelyek kutatására véletlenül alkalom nyílt. Ide tartozik elsősorban a csákvári Bácszháza.

A *Bácszháza rendszeres felásatása*. A Magyar Turista-Egyesület Székesfehérvári Osztályának néhány buzgó tagja 1925-ben a Csákvár község határában fekvő *Bácszháza* nevű sziklaüreget turistai nézőpontból feltárta s a sziklaüreg talajának leásása közben csontokra akadt. Minderről a napisajtóból értesülve, Székesfehérvárra utaztunk, a nevezett osztály tagjai kalauzolás mellett megvizsgáltuk a sziklaüreget s a benne talált csontokat s mindebből kiderült, hogy turistáink rendkívül fontos sziklaüreget tártak fel, amelynek szakszerű felásatását a legmelegebben ajánlottuk. A barlang tulajdonosa: *Esterházy Móric gróf*, volt miniszterelnök úr megtudva, hogy a birtokán lévő sziklaüreg tudományos nézőpontból értékes, javaslatunkra elhatározta annak mielőbbi rendszeres felásatását.

Az ásatás tényleg 1926 tavaszán megtörtént, eredménye pedig bámulatos. A sziklaüreg legmélyebb rétegeiben ugyanis olyan állattársaság gazdag csontleletére akadtunk, amely állatok a harmadkor végén, meleg éghajlat alatt éltek hazánkban. Ilyen állatok a háromujjú ősló, az őzsíráf, a mastodon és dinotérium nevű vastagbőrűek, továbbá a kardfogú tigris, az őssertés, gazellák, antilopok, különféle szarvasok, hiénák és más melegt kedvelő emlősök. Hasonló állattársaságot Görögországban Pikermi vidékén és Számosz szigetén találtak. Hazánkban hasonló faunát Baltaváron és Polgárdin gyűjtöttünk. A bácszházai lelet érdekességét fokozza az a körülmény, hogy ezt az érdekes állattársaságot ez egyszer barlangban gyűjtöttük, ahová a barlangban tanyázó hiénák cipelték be a környékbeli állatok hullarészeit.

A *Bácszháza felásatása* 1926. évi barlangkutatásaink egyik legfényesebb eredménye, amely egyszersmind fényesen igazolja azt a régóta hangsúlyozott állításunkat, hogy a turiságnak és a napisajtónak nagy szerepe van a hazai barlangok kutatásában. Ha székesfehérvári buzgó turistáink ezt a sziklaüreget fel nem karolják s ha a napisajtó feltáró munkájuk eredményét nem közli, ki tudja mikor akadunk a Bácszháza kitöltésének legalján pihenő értékes csontokra.

A bácszházai kutatásokon kívül ebben az évben legnevezetesebb barlangvidékünkön, a Bükkben is történtek kutatások. Így miskolci és diósgyőri pártfogóink buzgóságának és ügyünk iránti lelkesedésének köszönhetjük, hogy a Büdöspesztben, a Kecske-barlangban és a Mexikói barlangban folytathattuk régebben megkezdett ásatásainkat.

A *Büdöspeszt rendszeres ásatása*. A Büdöspesztben *Kretzoi Mihlós* egyetemi hallgató segédkezése mellett fenéig ástunk a barlang kitöltésének fennmaradt északnyugati felét, egészen a barlang közepéig. Az ásatás pleisztocén rétegekben folyt s ez alkalommal is igen sok paleolitikus szilánkot és csontot gyűjtöttünk; a csontok részben olyan állatoktól erednek, amelyek e barlang faunájában egészen újak. Általánosságban véve, az idei gyűjtés anyaga kevesebb, de értékesebb, mint a múlt évben gyűjtött anyag.

A büdöspeshti ásatás 1926 június 15-től július 11-ig tartott s 9,000.000 korona költségbe került. E költségek fedezésére a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr *Sóldos Béla dr.* főispán úr közbenjárására 5,000.000 koronát a borsod-miskolci múzeum 2,000.000 koronát és Diósgyőr nagyközség közönsége ugyancsak 2,000.000. koronát adományozott.

A *Kecske-barlang rendszeres ásatása*. Egyidőben a Büdöspeszt ásatásával, megkezdttük a közeli Kecske-barlang rendszeres ásatását is, amelynél *Bogsch László* egyetemi hallgató segédkezett. Régebben itt két ízben próbaástást végeztünk s mivel azok eredményesek voltak, elhatároztuk a barlang rendszeres felásatását. Mindenekelőtt a régebbi ásatások górcsírát ástunk le, azután pedig hozzáláttunk a barlang előtere és előcsarnoka nyugati felének 1.5 m mélységre való kiásatásához. Az ásatás mindvégig fekete, szürke és barna humuszban történt, amelyből főleg bronzkori agyagedénytöredékek és bronzból készített tárgyak kerültek a felszínre.

A Kecske-barlang ásatása július 4-től 15-ig tartott s tekintettel arra, hogy csupán egy munkáscsoporttal dolgoztunk, 1,500.000 koronába került; ebből a Diósgyőri Hitelintézet 1,000.000 koronát, *Pap István dr.* egyetemi titkár pedig 500.000 koronát adományozott.

A *mexikói sziklaüreg rendszeres ásatása*. A harmadik bükkvidéki barlang, amelyben rendszeres ásatás történt, a Diósgyőr melletti Mexikói sziklaüreg volt, amelyben a Borsod-Miskolci Múzeum költségén *iff. Sándor Andor* orvostanhallgató kielégítő eredménnyel ásatott. Ezzel az ásatással e sziklaüreg kutatása befejeződött s így a bükkvidéki átkutatott barlangok száma eggyel gyarapodott.

A *laichingeni vándorgyűlés lefolyása*. A Magyar Barlangkutató Társulat nagy súlyt helyez arra, hogy a Barlangkutató Szakosztály által kötött külföldi összeköttetéseinket fenntartsa és továbbfejlessze. E célból e sorok írója a német és osztrák barlangkutatók szövetségének 1926-ban Laichingenben tartott vándorgyűlésére utazott, hogy a Társulat és a Szövetség között már korábban létrejött együttműködést kiépitse.

A vándorgyűlés szeptember 1-től 12-ig tartott; ez idő alatt Laichingen és Schelklingen vidékén több nevezetes barlangot látogattunk meg, esténként pedig a vándorgyűlés előadásokat rendezett. A szeptember 2-án tartott közgyűlés többek között két fontos magyar vonatkozású tárggyal is foglalkozott: 1. jóváhagyta a német és magyar barlangkutatók között az év folyamán létrejött érdekközösség ügyrendjét; 2. elhatározta, hogy az 1927. évi vándorgyűlést Magyarországon tartja.

A *német és magyar barlangkutatók érdekközössége*. Külföldi vonatkozásainknak legfőbb eredménye a német barlangkutatók szövetségével (Hauptverband Deutscher Höhlenforscher) kötött érdekközösség, amelynek célja: a két nemzet barlangkutatóit egymáshoz közelebb hozni, közöttük barátságos viszonyt fenntartani, Németország, Ausztria és Magyarország barlangügyi viszonyait kölcsönösen megismerni és közös erővel a barlangtudományt előmozdítani.

Az érdekközösség megkötésével egész Középeurópában egységes és céltudatos barlangkutatást tettünk lehetővé. Reméljük, hogy a német és magyar barlangkutatók együttes törekvései nemcsak tudományunk általános fejlődését fogja előbbrevinni, hanem a két nemzet barlangkutatóinak barátságát is meg fogja acélozni.

A *Magyar Barlangkutató Társulat* az 1926. évben több szakület tartott, amelyeken a következő előadások hangzottak el: 1. *Bokar Elemér dr.* a borsodmegyei Kecske-barlangban végzett felméréseiről tartott előadást és bemutatta a barlang részletes térképét. 2. *Iff. Sándor Andor* a Mexikói sziklaüregben eszközölt ásatások eredményét ismertette, bemutatva a gyűjtött anyag egy részét. 3. *Kadić Ottokár dr.* beszámolt a német barlangkutatóknak 1926. évi vándorgyűléséről s végül 4. *Kubacska András dr.* a solymári sziklaüregi pleisztocén kori csontleletről tartott előadást. A felsorolt előadásokon kívül *Cholnoky Jenő dr.* meghívott közönség előtt barlangokról tartott népszerű előadást.

A Társulat ugyanebben az évben *»Barlangvilág«* címen népszerű barlangtani folyóiratot indított. Ennek első füzeté a következő tartalommal jelent meg: 1. *Cholnoky Jenő dr.* bevezetése a barlangkutatás és az ősembertudomány egymáshoz való viszonyát tárgyalja. 2. *Kadić Ottokár dr.* a Magyar Barlangkutató Társulat megalakulásának szükségességét és az új társulat céljait és eszközeit ismerteti. 3. *mayer-felsi Maier István* rövid cikkben vázolja a magyar barlangkutatás történetét. 4. *Kubacska András dr.* a solymári sziklaüreg faunáját ismerteti s végül ismét 5. *Kadić Ottokár dr.* áttekintést nyújt a magyar barlangkutatás állásáról az 1925. évben. A felsorolt dolgozatok után különböző rovatokban kisebb közlemények következnek.

Kadić Ottokár dr.